

Lp. Urmas Klaas

21.jaanuar 2013.a.

Riigikogu kultuurikomisjon

Täna Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu nimel võimaluse eest kaasa rääkida kutseõpet korraldava seaduse arutelul. EKEÜ üldine seisukoht on, et Kutseõppeasutuse seadus on uuendatud kujul vaja vastu võtta. Lootsime küll haridustasemekeskseid seadusi, aga ... olgu siis kutseõppeasutuse seadus.

Peame oluliseks, et kutsekeskharidus ja üldkeskharidus on oma olemuselt ja olulisuselt võrdsed. Ühel juhul väärtustame enam akadeemilist, teisel ametialast haritust. Õpiväljundid on aga üsna sarnased - lõpptulemusena toetavad mõlemad isiksuse terviklikku arengut, loovad eeldusi tööellu astumiseks ja kujundavad õppija motivatsiooni elukestvas õppes osalemiseks.

Mõned tähelepanekud, probleemi püstitused ja meiepoolised lahendused, mida saab KÕS lahendada.

Praktiline õpe. Kutseõppe korraldamisel on oluline mõista teoreetilise ja praktilise õppe tihedat seotust, päris töö tegemise vajalikkust. EKEÜ toetab eelnõus praktikakorraldust reguleerivate sätete sisseviimist, et õppijale paremini tagada praktikakohad ettevõtetes. Samuti **toetame koolidele majandustegevuse õiguse andmist**. Selline tegevus on üks võimalus panna õpilased tegeliku töö tegijaks, teenindaja rolli. Ka on koolidel oma praktikabaasid, mis vajavad käigushoidmist ja on õppeprotsessis hädavajalikud: Luua Metsakoolis näiteks õppemetskond, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis õppepõllud ja farmid, Kuressaare Ametikoolis õppehotell ja restoran jne.

Osalemine MTÜ-des. Soovime **lisada eelnõusse kutseõppeasutuste osalemisvõimaluse MTÜ-des, kui see ei too kaasa rahalisi kohustusi**. Paljud koolid kuuluvad erialaorganisatsioonidesse, mis kõik on MTÜ-d. Nendes osalemine on vajalik õppekasvatustöö paremaks korraldamiseks, ettevõtjatega koostöö annab meile teavet õppe sisu ja korralduse kaasajastamisel.

Regionaalpoliitika. Oluline on ka regionaal mõõtmel arvestamine. Igas maakonnas on vajalik selle maakonna eripära arvestavat kutseõppeasutust. Siin **on oluline erialade valik ja tasemete paljus, et need toetaks piirkonna arengut**. Teisalt on vajalik erineva tasemega õpete olemasolu võimalus igas regioonis. Näitena on siinkohal kindlasti Võrumaa Kutsehariduskeskus, kus haridust antakse nii kutsehariduse kui rakenduskõrghariduse tasemel. Selline sümbioos tagab Kagu-Eesti inimestele nii kutsehariduse kui rakenduskõrghariduse kättesaadavuse. See on võimalik tänu kompetentsidele, mis seal õpetatavates valdkondades on kujunenud.

Rahastamine. Täna on kutseõppeasutused väga keerulises olukorras – 2008.a. vähendati koolide eelarveid ca 20 % ja eelarve taastamist pole siiani toimunud. Kutsehariduse alarahastamise tulemuseks võrreldes üld- ja kõrgharidusega on kutseõpe kui kõige kulukam haridusliik sattunud olukorda, kus süsteemi jätkusuutlikkuse tagamine on muutumas probleemiks. Täitmata jääb osa Eesti

kutseharidussüsteemi arengukavas 2009-2013 püstitatud eesmärgid. Sellel on ka lihtne põhjendus – kutseõppeasutustel pole kõrval kohalikke omavalitsusi, kes panustaks koolihoonete ja mittepädagoogilise personali ülalpidamisele. Seega peaks ka selle osa katma riik. Kahjuks maga ei kata. Lisaks on riik pannud kutseõppeasutustele kohustuse tegeleda riigivara säilitamisega – koolide käes on vanad mõisad koos parkidega, õpilaskodud, katlamajad jne. Kõik see vajab ülalpidamiseks rahastamist. Täna on kõigil koolidel sõltumata ülesannetest üks pearaha, kuigi ülesanded erinevad kordades. See süsteem vajab muutmist.

Võrdlusena on lisatud vastavad suhtarvud ning Soome koolituskoha keskmine maksumus, mis ei ole küll otseselt võrreldavad, kuna Soome kuludes ei kajastata sotsiaaltoetusi.

	2006	2007	2008	2009	2010*
Üldharidus	1 635	2 000	2 478	2 475	2 602
muutus, (%)	26%	24%	24%	0%	5%
Kutseharidus	1 770	2 130	2 764	2 507	2 292
muutus, (%)	28%	20%	30%	-9%	-9%
Kutse- ja üldhariduse kulude suhe	1,08	1,07	1,12	1,01	0,88
Kõrgharidus (kulu RE üliõpilase kohta)	3 398	3 884	5 079	4 542	4 514
muutus, (%)	44%	14%	31%	-11%	-1%
Kutse- ja kõrghariduse kulude suhe	0,52	0,55	0,54	0,55	0,51

Kutseharidust ja üldharidust rahastab riik pearaha ehk baasraha kaudu. Eestis on kutseõppeasutuste õpilaste paasraha väiksem kui üldhariduse õpilase baasraha. Olgu näiteks naabrid Soomes – kutseharidusele eraldatav paasraha on 1,7 – 2 korda suurem üldharidusele eraldatavast baasrahast.

	2006	2007	2008	2009	2010
Gümnaasium	4 643	4 796	5 692	5 886	6 039
Kutseõppeasutuse ja gümnaasiumi suhe	1,78	1,77	1,69	1,73	1,73
Kutseõppeasutus	8 268	8 498	9 623	10 181	10 452
Kutseõppeasutuse ja rakenduskõrgkooli suhe	1,32	1,32	1,36	1,38	1,38
Rakenduskõrgkool	6 264	6 427	7 071	7 353	7 552

Teeme ettepaneku sõnastada kutseõppeasutuste rahastamise põhimõtted oluliselt paremini lahtikirjutatuna.

Võrreldes Eesti ja Soome hariduskulude proportsioone on selge, et Eesti riik tegelikult ei väärtusta kutseharidust piisavalt ega arvesta kvaliteetse kutseõppe korraldamiseks vajalike igapäevaste kulutustega, sest pole tõenäoline, et üldharidus ja rakenduskõrgharidus oleksid ülerahastatud. Koolituskohtade maksumuste suhe võrrelduna Soomes stabiilse arengu käigus väljakujunenud suhetega on sügavas disproportsioonis. 2013.a. on kutsehariduse baasraha Eestis 1340 €, Soomes 10 000 €. Kõik peale töötajate palga on meil aga samas hinnas.

Seepärast on EKEÜ seisukohal, et Kutseõppeasutuse seaduses tuleb fikseerida kutsehariduse baasraha minimaalne tase ja selle komponendid.

EKEÜ nimel teen seaduseelnõusse 331 SE Kutseõppeasutuse seadus järgmised parandusettepanekud:

1. Ettepanek 1: lisada § 3 lg (2) osas 12) võimalus müüa kaupu:

12) võib osutada õppekasvatustöö toetamiseks ning vara otstarbekaks ja säästlikuks kasutamiseks tasulisi teenuseid **ja kaupu** kooli põhimääruses sätestatu alusel.

2. Ettepanek 2: lisada § 4 täiendav lõige 5 ja sõnastada järgnevalt:

(5) Käesolevast seadusest, kooli põhimäärusest ja teistes õigusaktidest tulenevate ülesannete täitmiseks on koolil õigus osaleda õpetatavate õppekavarühmade arendustegevusega seonduvate mittetulundusühingute tegevuses juhul kui sellest ei tulene riigivara valitsemisega seonduvaid kohustusi.

3. Ettepanek 3: jätta ära § 24 lg (4) seletus õppekavade registreerimise kohta. See pole kindlasti seaduse teema, vaid alamaktidega kehtestav. Sõnastada (4) järgnevalt:

(4) Tasemeõppe läbiviimise aluseks on hariduse infosüsteemis registreeritud kooli õppekavad.

4. Ettepanek 4: lisada § 30-s lg (3) uues sõnastuses:

(3) Praktika võib toimuda kooli õppebaasis kui praktiline töö viiakse läbi realses töökeskkonnas.

5. Ettepanek 5: lisada § 33 lg (4)-s kuues õppetase:

(4) Viiendale **ja kuuendale** kutsetasemele vastava õppekava puhul võib ühisõppekava rakendada kutseõppeasutuse ja rakenduskõrgkooli koostöös.

6. Ettepanek 6: lisada § 39 lg (3)-s kutseõpetaja:

(3) Õpetaja **ja kutseõpetaja** kvalifikatsiooninõuded on esitatud koolis töötava õpetaja **ja kutseõpetaja** kompetentside, hariduse ja töökogemuse nõudeid kirjeldavas kutsestandardis. Kutsestandardi madalaimale tasemele vastavaid õpetajaid ei tohi koolis olla üle 20%. Piirang ei kehti õppe läbiviimisel sõjaväelisel erialal.

7. Ettepanek 7: muuta § 47 lõigete järjekorda:

Lg (5) muuta lõikeks (4);

lisada § 4s7 uus lg (5) koolile pandud lisaülesannete täiendavaks rahastamiseks järgmises sõnastuses:

(4) koolile pandud õppekasvatustööga mitteseotud lisaülesannetega nagu õpilaskodu pidamine, looduskaitseobjektide korrastamine, muinsuskaitse objektide korrashoid jne., seotud kulud kannab ülesannete panija.

Lg (4) muuta lõikeks (6)

Lisada lg (7) järgmises sõnastuses:

(7) kutsehariduse baasraha on vähemalt pooleteistkordne üldkeskhariduse baasraha.

Lg (6) on edaspidi lg (8).

8. Ettepanek 8: jätta § 48-s ära 20 aasta piirang, sest see puudutab väheseid õppijaid ja tekitab pigem mittevajalikku lisatööd.

9. Ettepanek 9: jätta ära rakendussäte § 59, kuna see kitsendab õppijate hariduse kättesaadavust ja lõhub juba aastatid toimivaid kutseõppeasutusi, kompetentsikeskusi. Kutseõppeasutustel on suur regionaalpoliitiline mõõde – see on piirkonna arengumootor. Näiteks Võrumaa KHK-s toob selle sätte rakendamine õpilaste arvu vähenemise ligi 300 õppija võrra. Selle tagajärjel pole Kagu-Eestis enam konkurentsivõimelist kutsehariduskeskust. Traditsioonidega puidu- ja metallitöötlemispiirkond jääb ilma oma kaadri ettevalmistajast, kompetentsi- ja arengukeskusest. Ometi on Eesti Vabariik investeerinud sellesse kooli miljoneid selle teadmiseks, et see on rakenduskõrgkool ja kompetentsikeskus. Sellised otsused, lõpetada rakenduskõrghariduse andmine kutseõppeasutustes, oleks tulnud teha enne suuri minvesteeringuid. Nüüd, kui investeeringud on tehtud, tuleb pigem toetada sellise keskuse arengut.

Samas jääb meile arusaamatuks, miks laiendatakse rakenduskõrgkoolide tegutsemisruumi kutseõppe alale? Kutseõppeasutused ei või anda 5 tasandi kutseõpet, kui selleks on kompetents olemas. Kui küsimus on rakenduskõrgkoolidele rakenduse leidmises, siis on selle otsustamine ilmselt poliitiline, mitte sisuline.

10. Ettepanek 10: täiendada rakendussättes ka riigilõivuseaduse § 32 lg (1) ja sõnastada see järgmiselt:

§ 32. Liiklusregistri toimingute eest riigilõivu tasumisest vabastamine

- (1) Kutseõppeasutuse põllumajanduse, veoauto- ja bussijuhi, autotehniku kutseala õpilane on vabastatud riigilõivu tasumisest õppekavajärgse mootorsõiduki esmase juhiloa, juhiloa ja vastava duplikaadi ning ametikoolituse tunnistuse väljastamise eest, samuti riigilõivu tasumisest mootorsõidukijuhi teooriaeksami ja sõidueksami eest.

Selle muudatusega saavad ka autotehnikuks õppijad kutseeksami minekuks kohustuslikud B kategooria sõidukijuhi õigused ilma riigilõivuta. Muudatus tagab tasuta hariduse nõude täitmise.

Lp. Riigikogu kultuurikomisjoni liikmed.

Kutseõppeasutuse seadus on pikk ja põhjalik, isegi liiga. Liigne reguleeritus pärsib asutuste vaba ja loomingulist tegutsemist. See on aga muutuv majanduskeskkonnas hädavajalik omadus, mis tagab koolide kiire reageerimise muutuvatele vajadustele. Kutseõppeasutuste seadus koos meuepoolsete parandustega annab koolile kindlustunnet uue kaadri ettevalmistamisel ja elukestva õppe korraldamisel.

Tarmo Loodus

EKEÜ esindaja

Viljandi Ühendatud Kutsekeskkooli direktor